

Második születésnapom: visszatérésem a világűrből

FARKAS BERTALAN az első magyar űrhajós a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Gyulaházán született 1949. augusztus 2-án. Kisvárdán, a Bessenyei György Gimnáziumban érettségizett. A repülésbe a nyíregyházi sportreptéren kóstolt bele és három évfolyamtársával közösen elhatározták, hogy repülőtisztai főiskolára jelentkeznek. Hármuknak sikerült.

1967–69-ig a Szolnoki Killián György Repülő Műszaki Főiskolán, 1970–71-ben a Szovjet Repülő Műszaki Főiskolán tanult. 1972-től a légierő tisztje. 1976-tól első osztályú vadászrepülő.

Űrhajós kiképzést 1978-tól – századosi rendfokozatban – kapott. 1980. május 26-án, magyar idő szerint 20 óra 20 perckor indult az űrbe a Szojuz-36 űrhajóval. Visszafelé a Szojuz-35-tel érkezett. Közben a Szaljut-6–Szojuz-35 űrkomplexum fedélzetén dolgozott kutató űrhajósként.

Az űrrepülést követően megkapta a Magyar Népköztársaság Hőse és a Magyar Népköztársaság Űrhajósa kitüntetését.

Azóta 23 év telt el.

Az űrhajózás napján 2003. április 12-én Kijevben a 24 ország részvételével alakult Arany Fortuna nemzetközi akadémiai minősítő szervezet díjkiosztó ünnepségén Borisz Paton, az Ukrán Tudományos Akadémia elnöke a Társadalmi Elismerés és Nagyság Érdemrendet adta át az első magyar űrhajósnak. Ugyanezt a kitüntetést kapta Viktor Afanaszjev orosz, Alekszandr Alekszandrov bolgár és Leonyid Koden-juk ukrán űrhajós is.

A haderőreformról

A legfontosabb, amit a haderőreformról mondani szeretnék az, hogy légterünk, államhatáraink védelme nem volna szabad, hogy pártcsatározások ütközőterepévé váljon. És egyáltalában nem helyes, ha négy évenként változik a magyar honvédelmi koncepció! Lassanként neveltségessé válunk. Természetesen nem vitatom, hogy a NATO tagjaként különféle kötelezettségeket kell teljesítenünk. Azzal is tisztában vagyok, hogy e szövetség tagjaként másként kell fölkészülnünk hazánk védelmére, mintha nem a világ legerősebb katonai erejének egyik tagállama volnánk. Tehát elfogadom az ésszerű karcúsítást is. Egy valamire azonban hadd figyelmeztessenek: minden európai ország szuverén állam és ezt soha nem vitatta eddig senki. Az államnak pedig egyik legfontosabb kötelessége állampolgárai nyugalmanak, békéjének garantálása. E garancia egyik munkamódszere pedig a fegyveres testületek feladatainak pontos meghatározása és működési feltételeinek biztosítása. Azaz, a mindenkori hatalom köteles-

sége az alkotmány figyelembevételével a haza fegyveres védelmének szem előtt tartása, mégpedig a mai, modern körülmények között, egy szövetségi rendszer keretein belül.

Ézért nem tartom helyesnek a 6 hónapos katonaidőt. Fél év alatt képtelenség a modern hadsereg követelményeit elsajátítani és készségszinten alkalmazni. Bizom abban, hogy a kormány jól számolta ki a profi hadsereg költségvetését. Nagyon szerencsétlen fordulatnak tartanám, ha időközben derülne ki; mégsem lehet annyiból az elvárt színvonalon a Magyar Honvédséget működtetni.

Őszintén szólva olyan köztes megoldást tartanék helyesnek, amikor a kis létszámú, valóban professzionálisan kiképzett hadsereget szükség esetén a haza polgárainak behívható serege egészíti ki, mondjuk svájci mintára. Rövid – a tanulmányokat és a polgári életet nem zavaró – alapkiképzést követően a különböző katonai szakmák és ágazatok szakemberei időről időre honvédelmi továbbképzésen vesznek részt, így bármikor mozgósíthatók. Tökéletesen tisztában vagyok azzal, hogy manapság a hazára, az alkotmányra, meg valamiféle szent kötelezettségre hivatkozni abszolút korszerűtlen. A haza, a hazaszeretet erkölcsi kategória kellene, hogy legyen, ám amikor az olyan alapfogalmak, mint a becsület, a tisztesség a polgári életben is megkérdőjeleződnek, mire számíthatnánk a haza védelme esetében.

Egyetértek azzal, hogy a formálódó haderőreform a terrorizmussal, mint reális veszéllyel és a vele szembeni föllépéssel kell, hogy számoljon.

A státuszomról

Mindenekelőtt három gyerekes, boldog családapa vagyok, 1997. december elsejétől nyugállományban. A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen kutatómérnökként katonai környezetvédelemmel foglalkozom.

A családról

Aida lányom 26 éves, a Testnevelési Egyetemen végzett. Másoddiplomásként negyed éves joghallgató az ELTE-n, közben egy sporttal foglalkozó intézmény vezetője. Bertalan fiam a Marylandi Egyetem nemzetközi üzleti szakán tanul. A legkisebb, Ádám középiskolás, ugyancsak Marylandban.

A feleségem jogot végzett, neki megfelelő állást keresünk.

A kétlakiságról

Lakást bérelünk Marylandban, úgyhogy az időnk egy részét ott töltjük, a másikat itthon, előre eléggé nehezen tervezhető periódusokban, a két fiam tanulmányi idejéhez igazodva. Miért e kétlakiság? Egyértelműen a gyerekek miatt. Amikor légügyi attasénak neveztek ki, úgy volt, hogy négy évre megyünk együtt a családdal. A négy évből mindössze egy lett. Úgy éreztem, valamit elvettem a gyerekeimtől, amit pedig megígértem nekik. Apaként kötelességemnek éreztem, hogy betartsam.

Az ügyet régen lezártam magamban. Az persze nem esett jól, amikor elkezdtek rólam terjeszteni, hogy nemkívánatos személlyé váltam az Egyesült Államokban. Megkérdeztem a budapesti amerikai főkonzult, kaphatok-e vízumot az USA-ba. Azt válaszolta, Farkas Bertalan és családja bármikor szívesen látott „vendég” Amerikában, így „zöldkártyát” kaptunk mindannyian.

Igyekszünk talpon maradni és gyerekeink jövőjét segíteni.

Szolnokról

1967-ben kerültem Szolnokra, a Killián György Repülő Műszaki Főiskolára. Főiskolás éveimből kettőt töltöttem a Tisza partján, két meghatározó, élményekkel teli évet. Szívesen megyek, ha hívnak, örömmel találkozom egykori oktatóimmal, hallgatótársaimmal. Ott repültem először sugárhajtású gépen, ami felejthetetlen minden pilóta életében.

A repülésről

Harci repülőnek készültem, aztán közbejött az űrhajózás. Az űrrepülésem után az egyik illetékes úgy fogalmazott: az első magyar űrhajós nemzeti érték, tehát vigyáznunk kell rá. Hallgatólagosan tudomásul vettem, hogy nem repülhetek. A rendszerváltást követően Für Lajos honvédelmi minisztertől kértem, hogy újra repülhessek. Ő engedélyezte. 1992–95 között – tehát még aktív katonai éveim alatt – repültem AN-24 és AN-26-os szállító gépeken, valamint ZLIN-143 típuson is. Szuperszónikusokon nyilván nem.

Itthon ritkán repülök, de a világ bármely táján, ahol űrhajós kollégáimat meglátogatom, az ő sportgépeiken gyakrabban.

Az űrrepülésről és a népszerűségről

Életem legcsodálatosabb, legfontosabb dátuma, a születésem után a világűrből való visszatérésem. 23 év elteltével is rengetegen hívnak az ország különböző részéből. Ha egy 250 fős teremben négyszázan szoronganak csupán azért, hogy láthassanak, hogy belém csíphessenek, hogy kezet szoríthassanak, hogy megérinthessenek, akkor jelentek számukra valamit. Nagyon kellemes érzés, egészen más tartalmat ad az életemnek, mint mondjuk az üzleti tárgyalások. A múltkoriban felhívtak, hogy az interneten közzé tette valaki a tíz leghíresebb magyar névsorát és engem is oda soroltak. Szóval mindenféle jelből látom, hogy az egyszerű emberek 23 év után sem felejtettek el. A politikusok? Istenem! A hozzám közel állók azzal vigasztalnak: ki fog száz év múlva egy ma aktuális politikusra emlékezni? De Farkas Bertalant tanítani fogják a magyar történelemben. Fontos-e ez számomra? Persze, hogy nem hagy érintetlenül!

Az Interkozmosz Program egy előre gondosan eltervezett cselekvéssor volt. Akkor, 1980-ban láttuk, hogy 1983-ig kész, addig nem szerepel benne újabb magyar űr-

repülő. De utána? Természetesen azt vártam, mindannyian azt vártuk, hogy később ismét meghódíthatom a világűr. És utánam, vagy velem együtt Magyar Béla és talán mások is. Az Interkozmosz Program aztán átalakult nemzetközi űr-együttműködéssé. Repült francia, japán, angol űrhajós.

Én valószínűleg már nem láthatom az űrből Földünket, de miért ne repülhetne ismét magyar? Az oroszok azt mondják, bármikor repülhet magyar űrhajós is. Ha ki-maradunk a nemzetközi űr-együttműködésből, óhatatlanul lemaradunk és lemaradá-sunkat behozni hihetetlenül nehéz lesz.

Kár tagadni: szerencsém volt, én ezt kaptam az élettől. Nincs miért sírjak; 23 évvel ezelőtt becsülettel végrehajtottam, amit kértek tőlem. Akadnak a hatalmon lévő politikusok között, akik ezt az egészet másként értékelik? Lehet. Csak nehogy nekem kelljen elnézést kérnem azért, hogy egy országot, egy nemzetet képviseltem a világ-űrben!

A Nemzetközi Űrhajós Szövetségnek – amely 1985-ben alakult meg Párizsban – alapító tagja vagyok. Hat éven keresztül az elnökség tagjaként tevékenykedtem. Ma a szövetség ökológiai bizottságának alelnöke vagyok. A szövetség idei kongresszusát októberben rendezik Japánban. Az űrkutatással már csupán közvetve foglalkozom. Létezik magyar űrkutatási iroda, működnek kutatócsoportok. A nemzetközi progra-mokban részt vesz a magyar fél. Személy szerint feladatot nem kaptam.

Az elkötelezettségről

A szociális kérdések mindig érzékenyen érintettek, ezt otthonról hoztam ma-gammal. Apám cipész volt, úgyhogy korán megtanultam a fillért is becsülni. Ezzel együtt tisztességre, becsületre és tiszteletre, egymás megbecsülésére neveltek. Ma ezek a tulajdonságok sajnos kihalóban vannak. Ma a pénz bárkit naggyá tesz. Akinek pénze van, hatalma van. És a többi nem számít!